

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ
ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА
НА КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГИТЕ
ЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ГРИЖА
ПРЕЗ РАННОТО ДЕТСТВО

Даниела Тасевска*
Гергана Дянкова**
София Дерменджиева***

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL
INDICATORS FOR EVALUATING
THE QUALITY OF INSTITUTIONAL CARE
SERVICES DURING EARLY CHILDHOOD

DOI: 10.54664/ADCN2595

Daniela Tasevska
Gergana Dyankova
Sofiya Dermendzhieva

Abstract: In the past years, the definition of crèches as organizational structures where medical and other specialists rear and educate children from three months to three years has lost its adequacy, given the results of studies in the field of early childhood and care. The arguments in this direction are not just surveys and confirming the role of prenatal development, but also the dominating approach for lifelong learning, popular as “learning from the cradle to the grave.” This naturally leads to rethinking the status of the crèche in the system of institutional care; improving public services for

---

* **Даниела Христова Тасевска** – проф. д-р в катедра „Психология“, Философски факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

** **Гергана Христова Дянкова** – проф. д-р в катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ към Факултет „Педагогика“, ЮЗУ „Неофит Рилски“.

*** **София Христова Дерменджиева** – доц. дпн, преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград.

early childhood development; clarifying the role of the institutions in this process; implementation of cross-sectoral cooperation in order to achieve a broad consensus for employing a more integrated approach towards children during this period.

The article presents results from an efficiency survey of the early childhood service quality framework and comments on the current state of early institutional care for children aged up to three years.

Keywords: early childhood; institutional care; quality of service.

През последните години дефинирането на яслите като „организационно обособени структури, в които медицински и други специалисти осъществяват отглеждане, възпитание и обучение на деца от тримесечна до тригодишна възраст“ губи своята адекватност, предвид резултатите от изследвания в областта на ранното детство и грижа.

Доводите в тази насока са не само проучванията и утвърждаването ролята на ранното детство, но и все по-налагащият се подход за учене през целия живот, популярен още като „учене от люлката до гроба“.

„Последните научни изследвания показват, че първите 1000 дни от живота на децата са най-важните за бъдещото им развитие. Предоставянето на качествени услуги, както и подкрепата на родителите в този период са от ключово значение за повишаване на образователните резултати на децата, както и за чувствително намаление на броя на отпадащите от училище деца и предоставянето на условия за по-добър старт в живота“¹.

Това закономерно води до:

- преосмисляне статута на детската ясла (респ. на яслените групи) в системата на институционална грижа;

---

¹ Първите седем години са ключови за успех в живота, в <http://www.worldbank.org/bg/news/press-release/2014/06/05/the-first-seven-years-are-key-to-a-successful-life>

- подобряване на качеството на институционална грижа за ранно детско развитие;
- изясняване ролята на яслените институции в този процес;
- осъществяване на междусекторно сътрудничество с цел постигане на широк консенсус за прилагане на по-интегриран подход в политиките за ранно детско развитие.

„Пълноценният старт в живота на всяко дете е определящ за възможността то да развие своя потенциал в най-пълна степен, както и за перспективите за развитие на цялото общество. Според анализа на Световната банка „САБЕР Ранно детско развитие“ и според анализи на УНИЦЕФ обаче, за да има възможност всяко дете в България да развие пълния си потенциал, страната се нуждае от интегрирана национална политика и по-добра координация на съществуващите политики и услуги в тази сфера“².

Следвайки тези насоки, България предприе действия не само за популяризиране на данните от тези анализи, но и за разработване на единна визия и стратегия за повишаване на благосъстоянието на децата в ранна възраст. Активността в тази насока се потвърждава и от провеждането на инициативи от страна на отделни общини и НПО.

Съществен напредък в предприетите действия е Инициативата на Международната Асоциация „Стъпка по Стъпка“ (ISSA) за международно проучване, свързано с прилагане на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“, в което са включени България, Литва и Словения³.

Настоящият доклад има за цел да обобщи и анализира постигнатите резултати и ефекти от прилагане на разработената

---

² Early Childhood Development Investing in the early years is one of the smartest things a country can do. Early childhood experiences have a profound impact on brain development – affecting learning, health, behavior and ultimately, lifetime opportunities. <https://www.worldbank.org/en/topic/earlychildhooddevelopment>

³ Проект „Възпитатели и родители заедно в детските ясли“ на Община Враца и Фондация „Програма Стъпка по Стъпка“ – София

Рамка в пилотните региони, сред които като участници, са включени три яслени групи от Обединени детски заведения в Община Враца.

1. КОНЦЕПТУАЛНИ АСПЕКТИ НА „РАМКА ЗА КАЧЕСТВО НА УСЛУГИТЕ В РАННОТО ДЕТСТВО“.

Рамката за качество на услугите в ранното детство (РКУРД) се основава на визията на Международната Асоциация „Стъпка по Стъпка“ (ISSA) за едно общество, в което семейства, общности и експерти работят заедно, за да се даде възможност на всяко дете да разгърне пълния си потенциал.

Рамката очертава водещи принципи на добрите практики в девет различни приоритетни области и в детайли представя показатели, които описват начини за тяхното ефективни прилагане. Тя е подкрепена от най-новите проучвания, изследващи как децата в ранна възраст учат чрез качествени преживявания и взаимоотношения. Нещо повече, тя е приведена в съответствие с други важни международни рамки и становища:

- *Европейска рамка за качеството и грижите в ранна детска възраст;*

- *Преглед на политиките и практиките за мониторинг и оценка на качеството на ранното учене и развитие в Силно начало III (ОИСП);*

- *Документи, утвърдени от ЮНЕСКО и УНИЦЕФ.*

Като представя нови подходи за възприемане на институционалната грижа и обучението през ранното детство, Рамката насочва към актуализиране на образователните услуги за ранното детско развитие и качеството на ранна институционална грижа.

Безспорно, значимостта на разработената от ISSA „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ се изразява в дефинирането на приоритетните области, които предпоставят равностойно и паритетно удовлетворяване на потребностите за всички заинтересувани страни: деца на възраст 0-3 години, семействата и професионалистите в специализираните институции.

Като признава специалните потребности на децата в периода от „раждането до тригодишна възраст“, Международната асоциация „Стъпка по Стъпка“ (ISSA) формулира конкретни принципи и индикатори в осигуряването на качествени услуги за децата в яслена възраст. Открояват се следните предимства:

- *Първо, в процеса на прилагане на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ са въвлечени представители на редица институции, имащи отношение към политиките за деца в ранна детска възраст и техните семейства, включително представители на академичните среди и неправителствени организации.*

- *Второ, аргументираното описание на конкретните психолого-педагогически индикатори за оценка на качеството на услугите за институционална грижа през ранното детство, служи за разпознаване на целепологащите принципи за ранна грижа;*

- *Трето, идентифицирането на психолого-педагогически индикатори за оценка на качеството на услугите за институционална грижа през ранното детство предпоставя проследяването на логическата последователност в предоставянето на ранна институционална грижа на децата в яслена възраст и е надежден инструмент за оценка на ефектите от тяхното прилагане в институционалните практики.*

- *Четвърто, обсъждането на психолого-педагогическите индикатори, отразява потенциала, който РКУРД притежава, относно оценката на качеството на услугите за институционална грижа през ранното детство.*

2. ОРГАНИЗАЦИОННИ ЕТАПИ НА ОЦЕНКАТА НА ЕФЕКТИТЕ ОТ ПРИЛАГАНЕ НА „РАМКА ЗА КАЧЕСТВО НА УСЛУГИТЕ В РАННОТО ДЕТСТВО“

Оценката на качеството на услугите за институционална грижа през ранното детство се организира в следните етапи:

1. Идентифициране и включване на яслени групи в пилотното прилагане на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“.

2. Сформиране на екип за осъществяване на мониторинг по прилагане на РКURД в пилотните яслени групи.

3. Подбор на методи и средства с оглед селектиране на целесъобразен методически поход при представяне на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ пред яслени екипи.

4. Обсъждане на разпределението на приоритетните области от „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ и утвърждаване на график за провеждане на обучителните модули.

5. Осъществяване на обучителен тренинг с яслени екипи, насочен към представяне на психолого-педагогическите измервания на Рамката за качество на услугите, както следва: *„Взаимоотношения“*, *„Семейство и общност“*, *„Включеност, разнообразие и ценности на демокрацията“*, *„Здраве, благосъстояние и изхранване“*, *„Развитие и учене“*, *„Наблюдение и документиране, рефлексия и планиране“*, *„Подкрепящи среди“*, *„Професионално развитие“*, *„Междусекторно сътрудничество“*.

6. Изработване на карти за наблюдения и карти за самооценка, включващи принципите и индикаторите за тяхното прилагане по 9-те приоритетни области от РКURД.

7. Проследяване и мониторинг на процеса на прилагане на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ в яслени групи, включени в пилотното проучване.

Оценката на ефективността от прилагането на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“, се базира на анализа на данни, получени от два методически инструмента:

- *Карта за наблюдения (1), попълвана от членовете на мониторинговия екип при осъществяване на наблюденията в яслени групи след проведените обучения;*

- *Карта за самооценка (2), отразяваща рефлексията на представителите на яслени екипи по отношение на осъществяващия се процес на прилагане РКURД след проведените обучения.*

В съдържателен аспект двата методически инструмента – Карта (1) и Карта (2) са идентични, което позволява съпоставителния анализ на получените резултати. Следва да се отбележи, че наблюдаваните и анализирани данни (съответствия и несъответствия) в процентните съотношения по зададените към респондентите твърдения отчита типичните за такъв род проучвания тенденции:

- *самооценяването е процес, при който субектите несъзнателно избират онези степени в посочените твърдения, които по-скоро отразяват тяхно „желано“ поведение;*

- *наблюдението е процес, при който субектите доминират насочват вниманието си върху ФАКТИ, отразяващи затруднения при изпълнението на „очакващото“ се поведение.*

Условното съобразяване с тези две тенденции е по посока на последващия анализ от пилотното прилагане на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ в трите яслени групи в Община Враца.

3. ДИСКУСИЯ

Оценката на качеството на услугите за институционална грижа през ранното детство се базира на анализа на девет психолого-педагогически индикатори, разкриващи степента на ефективното оползотворяване на ресурсите за институционална грижа през ранното детство, свързана с доброто здраве и хранене на детето, осигуряването на възможности за ранно учене, сигурна и безопасна среда, и отзивчивите родителски грижи (СЗО, УНИЦЕФ и Световна банка, Рамка за пълноценни грижи, 2018).

➤ **Индикатор „Взаимоотношения“.** Обособен като пръв приоритет в РКURД, анализът на този индикатор подчертава, че социалните отношения са в основата на развитието на децата под тригодишна възраст. Безспорно, принципите, диференцирани в психолого-педагогически индикатор „Взаимоотношения“, очертават същността (смисъла) на ранните психосоциални отношения с децата от раждането до 3 години.

Формулираните в двата методически инструмента показатели позволява да се конкретизира качеството на институционална грижа, като се детайлизира процеса на създаване, разгръщане и поддържане на рамката за качество на услугите. Получените от индикатор „Взаимоотношения“ резултати разкриват, че в обследваните яслени групи са изградени отзивчиви, уважаващи и равнопоставени взаимодействия. Тяхното проявление във висока степен разкрива осъзнатия стремеж на възрастните лица (представители на семейната система и професионалистите в специализираните институции) да утвърждават взаимоотношения с детето, които подкрепят инициативата му в процеса на общуване.

Не бива да се пренебрегват и резултатите, които отразяват отговори в пропозицията „*прави/я го частично*“. Наличието им, сигнализира за все още доминиращите нагласи у част от представителите на яслените екипи, че тяхната роля се свързва единствено с удовлетворяването на базовите потребности на детето в яслена възраст.

➤ **Индикатор „Семейство и общност“**: Резултатите в индикатор „Семейство и общност“ поставят акцент върху оценката на качеството на услугите в ранното детство, които гарантират климат на толерантност и диалог между представителите на институцията и семействата.

Сравнението на данните между мониторинговия екип, с тези на представителите на професионалните екипи на детските ясли, включени в проекта за прилагане на РКУРД в съдържателно отношение съответстват на *Принцип 2*: Сензитивната, уважителна и равнопоставена комуникация със семействата подкрепя развитието и ученето на децата. Сам по себе си, този факт разкрива формирани вече нагласи у представителите на яслените екипи да общуват със семействата по начин, който демонстрира уважение и признателност, както и да ги включват в процеса на вземане на решения за развитието, благополучието и ученето на техните деца.

Резултатите, отразяващи *Принцип 3*: Услугите се предоставят най-добре в партньорството със семейството и *Принцип 4*:

Партньорства, основани на кооперативност и сътрудничество с общността, носят надеждата за укрепената в професионалните екипи нагласа, че подпомагането на семействата и децата е фактор за качество на институционалната грижа и е основание за следните изводи:

- категорично яслените екипи предприемат действия за прокарване на институционална политика, свързана с преобразуването на *«работа със семейството»* във *«взаимодействие с родителите»*;

- все още липсват практики, които да обезпечават *«гарантирането на безпроблемни преходи»*, в които специалистите да *„преговарят с различни служби, които да подкрепят семействата“*;

- въпреки теоретичната подготвеност на специалистите в яслените екипи, все още в недостатъчна степен се оползотворяват *„възможности за членовете на общността да бъдат въвлечени и да участват в дейности на службите в сферата на услугите в ранна детска възраст“*.

➤ **Индикатор „Включеност, разнообразие и ценности на демокрацията“.** Безспорно, залегналите в индикатор *„Включеност, разнообразие и ценности на демокрацията“* принципи кореспондират пряко с показателите от първи и втори индикатори на РКУРД. Съобразяването с ценностите на новата парадигма за ранно детско развитие, от страна на всички субекти, осигуряващи грижа за детето от раждането до 3-годишна възраст, са ярък показател за промяната в предоставянето на услуги в яслените заведения. Качественият анализ на отговорите от третия психолого-педагогически индикатор разкрива следните по-значими обобщения:

- преобладаващите отговори в скалата *„прави/я го частично“* и *„прави/я го“*, маркирани както в Карта за наблюдение, така и в Карта за самооценка, разкриват дисбаланс в осъществяване на дейностите, които гарантират насърчаване на правото на всяко дете и неговото семейство да бъдат включени, уважавани, ценени;

- констатираната парциалност в тази посока недвусмислено разкрива необходимостта от надграждане на компетенциите на специалистите от яслените екипи в психолого-педагогическата теория и практика, като значим ресурс за повишаване качеството на услугите в ранното детство;

- положително се коментира фактът, че маркирани предимно в скалата „*прави/я го частично*“ и „*прави/я го*“, отговорите в проучването констатираат „осъзнатост“ на ключовата тежест на периода от 0 до 3 години за здравето психо-емоционално развитие на детето.

Може да се обобщи, че резултатите от мониторинговата програма в разглеждания индикатор разкриват потребността на специалистите в яслените институции от формулиране на по-ясни организационни послания по отношение на професионалното им включване в социалната и емоционалната адаптация на децата от яслена възраст.

➤ ***Индикатор „Здраве, благосъстояние, изхранване“.***

На първо четене формулираният четвърти психолого-педагогически индикатор в РКУРД предполага резултати, които не биха породили съмнения в качеството на услугите по отношение на здравето, благосъстоянието и изхранването на децата под 3-годишна възраст.

Един по-задълбочен анализ на резултатите разкрива несъответствия в маркираните отговори от страна на наблюдаващия екип и яслените екипи. Всъщност в най-висока степен „*прави/я го постоянно*“ са маркираните твърдения в прилагането на принципа: „Здравето на всяко дете се насърчава“.

Регистрираните резултати в *Принцип 2*, *Принцип 3* и *Принцип 4* разкриват колебания по отношение на степента на прилагането им: те варират предимно в скалата между „*прави/я го частично* и *прави/я го*“. Наблюдават се и противоречия в резултатите, отразени в Карта за наблюдения и Карта за самооценка. Тези противоречия фокусират вниманието върху необходимостта да се преосмисли процесът на взаимодействие при осъществяване

на институционална грижа през ранното детство по посока на разбирането, че:

- Грижата за здравето и хранителните дейности с децата под 3-годишна възраст са неотменна част от създаването на привързаност;

- Привързаността на детето под 3-годишна възраст е динамичен процес, който се нуждае от непрекъснато създаване на близки и позитивни взаимодействия по време на храненето и грижите;

- Овладяването на процедури за препоръки и за работа със семействата, когато децата показват признаци на атипично поведение, депресия или тревожност е важна част от оказване на подкрепа на децата под 3-годишна възраст.

➤ **Индикатор „Развитие и учене“.** Без съмнение този пети психолого-педагогически индикатор е с изключителна тежест в оценката по прилагане на Рамката за качество на услугите в ранното детство. Развитие и ученето са онзи синхронизиран процес, който позволява разгръщането на потенциала на детето под 3-годишна възраст.

Маркираните отговори в Карта за самооценка са предимно в най-високата степен на скалата „*прави го постоянно*“. От друга страна, динамиката в отговорите от Карта за наблюдение отнема от убедителността на регистрираните индикативни компоненти от страна на яслениите екипи, предвид факта, че наблюдаващите доминиращо отбелязват твърденията „*прави го частично*“ и „*прави го*“. Тази констатация насочва вниманието към относително висок процент сред представителите на яслениите екипи, които макар и да осъзнават в достатъчна степен, че към институционалната грижа през ранното детство винаги трябва да се подхожда като към възможност за развитие, учене и благосъстояние на детето под 3-годишна възраст, на практика не разполагат със специфичните компетенции, за да оползотворят максимално тази възможност.

➤ **Индикатор „Наблюдение, документиране, рефлексия и планиране“.** Наблюдението и документирането са осно-

вата за това възрастните да бъдат отворени и да изграждат взаимоотношения с бебета и много малки деца. Техните анализи детерминират планирането на нови учебни практики за детето; за приспособяване на средата; за оформяне на графици с дейности, които гарантират адаптирането на институционалната грижа към разпознаване и удовлетворяване на потребностите на всяко дете, свързани с неговото развитие. Тези закономерности подчертават значимостта на шестия индикатор по посока на осигуряване на качествени услуги в ранното детство.

Отново се регистрират несъответствия в степенуването на посочените твърдения. Представителите на яслените екипи разполагат своите отговори предимно в пропозицията „*правя го*“ и „*правя го постоянно*“ срещу маркираните от наблюдаващите екипи отговори в скалата „*прави го частично*“ и „*прави го*“.

Може да се обобщи, че и в Карта за наблюдение и в Карта за самооценка се констатират данни, разкриващи обективна обвързаност на наблюдаваните индикативни компоненти в маркираните отговори. Техният анализ е по посока на различните отправни точки, които респондентите поставят във фокуса на вниманието си. За пример: със сигурност представителите на яслените екипи, в качеството си на медицински специалисти, осъществяват системни наблюдения и документират актуалния (здравен) статус на всяко дете (което обяснява твърденията в степената „*правя го*“), което ги дистанцира от документирането на индивидуалния темп и психосоциално развитие на детето.

Интересен е фактът, че данните сочат положителни промени в усилията на яслените екипи да отговорят на потребността от работни взаимоотношения с родителите. Свидетелство в тази насока е споделянето на резултати за оценка на детските постижения – портфолио на детето, с представителите на семейната общност.

➤ **Индикатор „Подкрепящи среди“.** Несъмнено седмият психолого-педагогически индикатор от РКУРД акумулира най-голям брой съответствия в регистрираните резултати от страна на яслените и наблюдаващите екипи.

Отчитат се сходства в избраните твърдения в обособените 5 принципа и съответстващите им показатели. Тъй като индикаторите за наличие на безопасна, здравословна и подкрепяща среда са смислово-категорични, то високата стойност на позитивни отговори е ясен показател за утвърждавания се уместен избор в организацията на средата в мониторираните яслени групи. Този резултат кореспондира пряко с оценката на качеството на институционална грижа през ранното детство и е надежден източник за следните обобщения:

- наблюдаваните яслени екипи поддържат физическа и емоционална среда, която свежда до минимум конфликтите между малките деца;

- наблюдаваните яслени екипи предоставят достатъчно ресурси за стимулиране на всички области на психосоциално развитие през ранното детство;

- наблюдаваните яслени екипи конструират подкрепяща среда, която развива чувство за принадлежност у детето до 3-годишна възраст.

Сложността и съвкупността на обсъжданите показатели в този психолого-педагогически индикатор налагат да се акцентира и следната констатация: *необходимо е допълнително професионално обезпечаване на представителите на яслени екипи с използване на подходящи в психолого-педагогически аспект на месеци, в контекста на образователните взаимодействия с дете под 3-годишна възраст.*

➤ **Индикатор „Професионално развитие“.** Включените в тази приоритетна област принципи фокусират вниманието върху връзка между качеството на услугите, които децата под тригодишна възраст получават и нивото на подготовка и професионалното развитие на възрастните работещи с тях.

Оценъчните показатели, които „осветляват“ тази релация, са достатъчно надеждни в регистрирането на актуалното състояние на професионална компетентност на включените в пилотното прилагане на РКURD. Прави впечатление наличието на сходства в твърденията, отнасящи се до потребността от повишаване

на професионалните компетентности във формите за продължаваща квалификация, маркирани в Карта за наблюдение и в Карта за самооценка. Това разкрива нагласите на обследваните екипи да надграждат компетенциите си по посока удовлетворяване на специфичните нужди на децата в яслена възраст, с оглед тяхното образователно развитие. Не са за пренебрегване и регистрираните несъответствия. Тяхното осмисляне препраща към факта, че специалистите, полагащи институционална грижа за деца под 3-години се нуждаят от психолого-педагогически инструментариум, чрез който да:

- идентифицират основни области на опит в холистичното развитие на детето;
- изпълняват застъпническа роля пред семейната система, когато развитието на детето, е възпрепятствано;
- разработват подходящи за ранната детска възраст образователни стратегии, свързани с динамичните промени в обществото като цяло и в живота на семействата през 21 век.

➤ **Индикатор „Междусекторно сътрудничество“.** Последният, девети психолого-педагогически индикатор „Междусекторно сътрудничество“ насочва вниманието към необходимостта от прилагане на мултидисциплинарния подход в оказването на институционална грижа през ранното детство. Естествено този процес се изисква специфични умения, които в известна степен надхвърлят професионалната компетенция на специалистите в яслената институция, придружаващи детето от 0 до 3-години. Анализът на резултатите по този индикатор очертават тенденцията за активното и търсещо поведение на екипите от яслените групи в тази насока. Представените съотношения са демонстрация за *зряло и отговорно отношение* на участниците към въпроса за *необратимата сензитивност* на ранното детство като компонент на индивидуалната онтогенеза, с оглед максималното оползотворяване на създадените от тази сензитивност вътрешни условия за развитие на детето.

Регистрираните отговори в скалата „*прави/я го частично*“ и „*прави го*“ разкриват изпитваните затруднения, от страна на яслените екипи:

- да предоставят грижи и поддържащи услуги на децата и техните семейства по време на критични периоди от ранното детство;
- да използват валидни, надеждни и подходящи за скрининг инструменти, препоръчани от служби по ранна детска диагностика, за да следят състоянието на децата;
- да поддържа доверителни отношения със семействата на деца със забавяне в развитието с цел получаване на актуална информация като част от непрекъснатия процес на оценяване;
- да осигуряват плавен преход в създаването на мрежа от отношения, с което да гарантират партньорството с институции и НПО.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените обобщения от пилотното прилагане на „Рамка за качество на услугите в ранното детство“ разкриват трансформация на политиките с фокус върху предоставяне на адекватни и навременни услуги, създаващи възможност за ранно стимулиране и развитие на детето. Определено, прилагането на цялостен подход, залагащ във висока степен на синергия към предоставянето на услуги, е ефективен и надежден, предвид капацитета си да обхваща както многосекторната природа на детските потребности, така и многоизмерния характер на критерии и показатели за качество на институционалната грижа. Този синергичен подход към услугите в ранното детство е много полезен, защото предоставя възможност да се изгради схема за всеотранни услуги и грижа и едновременно допълва и надгражда съответните компетенции във всеки сектор, ангажиран с детското развитие и благополучие.